

HARDZIE (52) *av*

a oraz e jasne (w tym w a 2 r. błędne znakowanie).

comp hardzi(e)j (2).

Sł stp brak, *Cn* notuje, *Linde XVI(XVIII)* w.

Pysznie, dumnie, zarozumiale, wyniośle; zuchwale, krnąbrnie, wyzywająco; arroganter, elate, insolenter, superbe Calep, Cn; imperiose, militariter Mącz; ambitiose, fastidiose, ferociter, gloriose, iactanter, immaniter, subarroganter Calep; sublata, superbiter Cn (52) : Xántus iż łobie był podpił/ Do Ezopá hárdzie mowił *BierEz* D4; *RejPs* 45v; *RejRozpr* A4; A barzo ty kole w oczy Kto przeciw niey [*Fortunie*] hardzie kroczy *RejJóz* E7v, D3, D5v, D8, K8; Nigdi na to hardzie niekałz A nikogo lekcze niewałz *RejRozm* 393; Gardian hardzie łpołlem rołsprawuie. *RejKup* c7, b3, i8v, p3, aa5, bb8v; *GliczKsiąż* H8v; *LubPs* gg3v; *RejWiz* 26v, 40, 173v, 180v; *Leop* *B4v; Złupał łkrzynię vbrał fie/ hárdzie przez dwor kroczył. *RejFig* Bbv; Ale hárdźiey [*durius*] mowili mężowie Iudłcy niż mężowie Izraélłcy. *BibRadz* 4.Reg 19/43, *Nah* 9/29, *Ps* 17/10, I 293c *marg*, 75 *arg*, *Hab* 2/4 (10); Militariter, Walecznie/ po żołniersku/ po woyeńsku. Militariter loqui, Hárdźie mówić. *Mącz* 221b; *OrzRozm* H, Iv, Q4v; *Prot* B2v; *BielSat* D; *GrzegŚm* ktv; *RejZwierc* 150; *WujJud* 85, 85v; *WujJudConf* 85, 117; á nie czyń nic hardzie ku czyiey krzywdzie [*et nihil agas in operibus iniuriae Vulg*]. *BudBib Eccli* 10/6, 2.*Esdr* 9/29, 2.*Mach* 1/28; *PaprPan* I4, V2v, Aa4v; Niewiálty też/ zwłálzczá ktore w máieństwo y w przyaációły łá moźne/ zwykły się hárdźiey [*insolentius*] niż przyłtoi przeciwko mężom záchowác. *ModrzBaz* 32v, 20, 32, 55v, 63v (7); *SkarJedn* 191, D5; *KochPs* 50, 111; *SkarŻyw* 135, 571; Dimitr Wielki Xiądz Moskiewłki wyłłuchawłzy połelłtwá hárdzie wet zá wet oddánego/ [...] myłłłł fię z Litwą w polu potkáć *StryjKron* 421, 235, 240, 547; *KochJez* A4v; WCzorał pił z námi/ á dźis go chowamy: Ani wiem czemu tak hárdźie łtápamy. Smierć niezna złotá *KochFr* 14; *NiemObr* 93, 154 [2 r.]; *ReszPrz* 64; *KochPieś* 45; *BielRozm* 24; *GórnRozm* M3v; Fastidiose, ambitiose – Hardzie. *Calep* 410a, 98b, 414b, 496b, [1015]a; *WujNT przedm* 3, s. 47, 89, 171, 688, *Col* 2/18; *WysKaz* 38; *SkarKaz* 350a; *GosłCast* 58.

W połączeniach szeregowych (3): *Mącz* 280c; A gdykolwiek hárdzye/ buyno/ á byłtro łobie co poczynáli [*Polacy*]/ zówždy Pan Bog opułłczál ie/ á dawał łtrách do oczu ich. *RejZwierc* 257v; *ModrzBaz* 69.

W charakterystycznych połączeniach: hardzie się chlubić, czynić (3), kazać (14), kroczyć (3), krzywdzić (2), mówić (8), pisać (3), poczynać, pokrzykać, przeciwstawić się, rozdawać, rozkazywać (3), rozprawować, rzec, rządzić, sprawować (3), stawia(a)ć (6), stąpać (2), śpiewać, ufać (2), urągać, używać (3).

Szeregi: »hardzie i postawnie« (1): Ták też y dżis mogliby ludzye w fię weyrzeć/ á vznawłłfy tho że łá ludźmi álbo człowyekámi/ nie myeliby thák hárdzye á połtáwnye ná łwą ludzkosć kázác *GliczKsiąż* F5.

»hardzie, (i) pysznie« (2): *BibRadz Prov* 21/24; *Elate, superbe, arogante, alte alta voce* — Hardzie, pyłłźnię. *Calep* 350b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»hardzie i śmiele« (1): á wždy y tego hárdźie y śmiele nie mowię *CzechEp* 78.

»hardzie a wysoce« (1): Dla czego [Aleksander W.] zawnie fie hardzye á wysoce ftawył Bárbarom. *GliczKsiąż* F5.

»(nie) hardzie i (ani) zuchwale« (2): *GórnDworz* E2; owłzem nád Cefarzmi/ nád Krolmi/ nád Książęty/ [...] pánować/ y przewodzić: [...] ták chcę mieć ták rofkázuię etc. hardzie y zuchwale mándaty ábo były pošyłác y zuchwale z pogrofką rofkázowác *CzechEp* 334.

»hardzie i zapalczywie« (1): A iáko rády Páná Chriřtuřowey/ ták áni przykłádu/ áni náuki Apořtolřkiew/ w tym X. K. nie náfláduie: ktorzy wczác Ewánieliew Páná Chriřtuřowey/ ni z kim fię hardzie/ y zápalczywie nie obchodźili. *NiemObr* 18.

Synonimy: buczno, bujno, butnie, chełpliwie, chlubliwie, nadęcie, postawnie, pysznie, srogo, szumno, śmieie, wysoce, zuchwale.

Cf **HARDO**

KN